

मुड्केचुला गाउँपालिका सार्वजनिक जग्गा संरक्षण तथा उपयोग सम्बन्धी कार्यविधि,

२०८०

भाग:०६

संख्या:५२

मिति:२०८०/०९/१६

प्रस्तावना: गाउँपालिका क्षेत्रभित्र रहेका सार्वजनिक तथा पर्ति जग्गाहरूको उचित संरक्षण गरि सोको प्रभावकारी र वैज्ञानिक उपयोगबाट गाउँपालिकाको आय समेत बृद्धि गर्ने अभिप्रायले यो सार्वजनिक जग्गा संरक्षण तथा उपयोग सम्बन्धी कार्यविधि, २०८० तर्जुमा गरिएको छ । गाउँपालिकाको महत्वपूर्ण स्रोतको रूपमा रहेको सार्वजनिक जग्गाको उपयोग, संरक्षण र व्यवस्थापन गर्ने विषयलाई समेत यो कार्यविधि मार्ग दर्शक बनेछ । यस्तो कानूनको अभावमा सार्वजनिक जमिनको अनियन्त्रित र अव्यविस्थित प्रयोग हुन गई गाउँपालिकाको आयमा समेत प्रतिकूल असर पर्न सक्ने, अतिक्रमण हुनसक्ने, फोहोर तथा कुरूप भई गाउँको सौन्दर्यता निर्माणमा प्रतिकूलता उत्पन्न हुन जाने देखिन्छ । जग्गा संरक्षण तथा उपयोग कार्यविधिको आधारमा नै गाउँपालिकाले यस सम्बन्धी योजना तथा कार्यक्रमहरू तर्जुमा एवम् कार्यन्वयन गर्न सहज हुने देखिएकाले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ बमोजिम यो कार्यविधि तर्जुमा गरी गाउँकार्यपालिकाको मिति २०८०/०९/०८ को बैठकबाट स्वीकृत गरी लागू गरिएको छ ।

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:

(क) यो कार्यविधिको नाम “सार्वजनिक जग्गा संरक्षण तथा उपयोग सम्बन्धी कार्यविधि, २०८०” रहेको छ ।

(ख) यो कार्यविधि गाउँकार्यपालिकाको बैठकबाट स्वीकृत भएको मिति देखि लागू हुनेछ ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा,-

(क) “सार्वजनिक जग्गा” भन्नाले नेपाल सरकारको स्वामित्वमा भई हाल स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ बमोजिम गाउँपालिकाको रेखदेख र संरक्षण रहेको जग्गाहरू सम्झनु पर्दछ ।

(ख) “संरक्षण” भन्नाले गाउँपालिका क्षेत्रभित्र रहेका सम्पूर्ण सार्वजनिक जग्गाहरूको अभिलेख, त्यसमा गाउँपालिकाको नियन्त्रण र त्यस्ता जग्गाको उचित संरक्षण र उपयोग समेतलाई जनाउदछ ।

- (ग) “अध्यक्ष वा उपाध्यक्ष” भन्नाले मुड्केचुला गाउँपालिकाको अध्यक्ष र उपाध्यक्षलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (घ) “प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत” भन्नाले गाउँपालिकाको प्रशासकीय प्रमुखको रूपमा नियुक्त कर्मचारीलाई सम्झनु पर्छ ।
- (ङ) “वडा” भन्नाले गाउँपालिकाको वडा सम्झनु पर्दछ ।
- (च) “कार्यालय” भन्नाले गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय सम्झनु पर्छ । सो शब्दले वडा कार्यालय समेतलाई बुझाउदछ ।
- (छ) “शाखा” भन्नाले राजस्व शाखा सम्झनु पर्छ ।
- (ज) “नीजिक्षेत्र” भन्नाले सार्वजनिक जग्गामा पर्यटकीय संरचना तयार वार्षिक रूपमा दर्ता गरेको व्यक्ति/फर्म/संघ संस्थालाई सम्झनु पर्दछ ।
- (झ) “स्थानीय तह” भन्नाले मुड्केचुला गाउँपालिकालाई सम्झनु पर्छ ।
- (ञ) “पहिलो पक्ष” भन्नाले मुड्केचुला पालिकालाई सम्झनु पर्नेछ ।
- (ट) “दोस्रो पक्ष” भन्नाले सार्वजनिक जग्गा उपयोगका लागि गाउँपालिकासँग सम्झौता गर्ने पक्षलाई सम्झनु पर्नेछ ।

३. सार्वजनिक पर्ति जग्गाको विवरण संकलन गर्ने:

३.१ गाउँक्षेत्रमा रहेका सार्वजनिक जग्गाहरूको लगत तयार गरी अभिलेख राखिनेछ । उक्त कार्यमा वडा समिति समेत सार्वजनिक जग्गाको संरक्षण र अभिलेख राख्ने कार्यमा जिम्मेवार हुनु पर्नेछ ।

४. सार्वजनिक जग्गा उपयोग गर्न सकिने क्षेत्रहरू:

४.१ यस गाउँपालिका क्षेत्रमा रहेको सार्वजनिक जग्गाहरूको अवस्था विश्लेषण का साथै कुनै पनि हानी नोक्सानी नहुने र जग्गाको स्वरूपमा खासै परिवर्तन नहुने गरी उक्त जग्गालाई गाउँपालिकाको आय बृद्धि हुने गरी देहाय बमोजिम संरक्षण र उपयोग गरिनेछ ।

(क) राजमार्गको निश्चित सीमानाभिन्न रहेका सार्वजनिक जग्गाहरूलाई कुनै पनि व्यवसायिक प्रयोजनका उपयोगको योजना नबनाउने ।

(ख) हरियाली वन क्षेत्रमा रहेको सार्वजनिक जग्गामा अनुमति बिना कुनै संरचना बनाउने उद्देश्यले उपयोग नगर्ने ।

(ग) कुनै पनि सार्वजनिक संरचना तथा प्राकृतिक स्रोत र साधनको सम्भावना नभएका र हाल कुनै पनि हिसावले प्रयोग नआएका सार्वजनिक जग्गाहरूलाई नगरको हितमा प्रयोग गर्ने ।

(घ) सार्वजनिक जग्गासँग सीमाना जोडिएको निजी क्षेत्रको कुनै उद्योग व्यवसायले उक्त सार्वजनिक जग्गाको उचित संरक्षण, रेखदेख, सहरी सौन्दर्यता बृद्धि र उक्त जग्गाको सुधार गरी गाउँपालिकाको आयमा अभिवृद्धि हुनेगरी निश्चित रकम उपलब्ध गराउने शर्तमा प्रयोग गर्न दिन सकिने ।

(ङ) निजी क्षेत्रका तर्फबाट पूर्ण रूपले सोही क्षेत्रको लगानीमा सार्वजनिक जग्गाको स्वरूपमा कुनै परिवर्तन नहुने गरी पार्क, उद्यान वा पर्यटकिय क्षेत्रका रूपमा विकास गरी नगरपालिकाको आयमा अभिवृद्धि गर्नका लागि दिन सकिने ।

(च) यसरी निजी क्षेत्रलाई उक्त सार्वजनिक जग्गा प्रयोग गर्न दिँदा स्वामित्व हस्तान्तरण नहुने ।

(छ) गाउँपालिकाको समग्र हित हुने खालका अन्य कार्यहरूमा यस क्षेत्रका सार्वजनिक जग्गाहरूको प्रयोग गर्न सकिने ।

५. सार्वजनिक जग्गा उपयोग गर्ने प्रकृत्याः (१) कार्यविधिको दफा ३ बमोजिम पहिचानको भएका सार्वजनिक जग्गाहरूलाई देहाय बमोजिम प्रयोगमा ल्याईनेछः

(क) गाउँपालिकाले आफ्नो लगानीमा उक्त जग्गामा संरचना निर्माण एवं सुधार गर्न सक्ने ।

(ख) निजी क्षेत्रलाई अन्य व्यापारिक प्रयोजन नभई पर्यटकिय संरचना निर्माण जस्तै पार्क, उद्यान निर्माण गरी पर्यटकहरूलाई आकर्षित गर्ने उद्देश्यका साथै निजी क्षेत्रबाट प्रस्ताव माग गर्न सकिने ।

(ग) निजी क्षेत्रलाई उक्त जग्गा प्रदान गरी सो जग्गा उपयोग गर्ने कार्यमा सहजीकरण र सिफारिस गर्न देहाय अनुसारको सिफारिस समिति रहनेछः-

१) सार्वजनिक जग्गा रहेको वडाको वडा अध्यक्ष - संयोजक

२) वडा अध्यक्षले तोकेको दूई जना - सदस्य

३) गाउँपालिकाको भूमी व्यवस्थापन शाखाको प्राविधिक - सदस्य

कुनै सार्वजनिक जग्गा १ भन्दा बढी वडा सम्म फैलिएर रहेको अवस्थामा सबै भन्दा बढी क्षेत्रफल ओगट्ने वडा अध्यक्ष उपरोक्त समितिको संयोजक हुनेछ ।

६. सार्वजनिक जग्गा उपयोगमा ल्याउनका लागि आवश्यक प्रकृया: (१) सार्वजनिक जग्गाको उपयोग निजी क्षेत्रलाई संलग्न गराउनका लागि देहायका प्रकृया पुरा गर्नु पर्नेछ ।

(क) राजस्व परामर्श समिति तथा कार्यपालिका बैठकबाट सार्वजनिक जग्गा उपयोगमा लगाउन उपयुक्त भएको ठहर ।

(ख) सार्वजनिक जग्गाको प्रयोग निश्चित संरचना निर्माण सहित गाउँपालिकाको तर्फबाट प्रयोग गरिने हो वा जग्गाको स्वरूप परिवर्तन नहुने गरी निजी क्षेत्रलाई प्रदान गरिने हो सो बारे यकिन ।

(ग) सार्वजनिक जग्गाको उपयोगबाट गाउँपालिकालाई हुनसक्ने लाभको विश्लेषण सहित सहजीकरण समितिको सिफारिस ।

(घ) राजस्व परामर्श समितिमा आवश्यक छलफल गरी नगर कार्यपालिकामा सिफारिस ।

(ङ) गाउँकार्यपालिकाबाट प्रस्तावको उपयुक्त भएको ठहर सहित निर्णय ।

(च) गाउँपालिका स्वयंले कार्य गर्ने हो भने तोकिएको कार्य प्रकृया अगाडी बढाउने, यदि अन्य निजी क्षेत्रका तर्फबाट पेश भएको प्रस्ताव स्वीकृत गरिएको हो भने निजी क्षेत्रसँग सम्झौता सहित कार्य प्रारम्भ ।

(छ) निजी क्षेत्रको प्रस्ताव स्वीकृत गरिएको हो भने सो क्षेत्रका तर्फबाट गाउँपालिकालाई वार्षिक रूपमा प्राप्त हुने रकम बारे स्पष्ट हुनुपर्ने ।

(ज) सार्वजनिक जग्गाको संरक्षण र सुधार सहित सामान्य संरचना निर्माण गरी गाउँपालिकाले तोकिएको शुल्क लगानीकर्ता निजी क्षेत्रले संकलन गर्न सक्नेछ ।

(झ) यसरी संकलन गरिने रकम मध्ये निश्चित रकम वार्षिक रूपमा गाउँपालिकालाई बुझाउनु पर्नेछ ।

(ज) गाउँपालिकालाई वार्षिक रूपमा बुझाउनु पर्ने रकम एकमुष्ट बुझाएमा कुल बुझाउनु पर्ने रकमको ५ प्रतिशत सम्म छुट दिन सकिनेछ भने एकमुष्ट रकम नबुझाई किस्ता बन्दीमा रकम बुझाउने हो भने १ वर्ष म्याद भएको बाणिज्य बैंकको कार्य सम्पादन जमानत पेश गर्नुपर्नेछ ।

(ट) अन्य आवश्यक शर्तहरू राखी सम्बन्धित पक्षसँग सम्झौता गरी कार्य प्रकृया अगाडी बढाउन सकिनेछ ।

७. कुनै विवाद भएमा गाउँपालिकाको निर्णय अन्तिम हुने:

(१) सार्वजनिक जग्गा संरक्षण र उपयोगका सम्बन्धमा कुनै विवाद भएमा गाउँपालिकाको निर्णय अन्तिम हुनेछ ।

८. सम्झौता पुनरावलोकन गरिने: (१) यस कार्यविधि बमोजिम गरिएको सम्झौता प्रत्येक ५ वर्षमा पुनरावलोकन गरिनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम पुनरावलोकनका लागि सहजीकरण समितिले अध्ययन गरी समसामयिक रूपमा सम्झौतामा गर्नुपर्ने हेरफेरका सम्बन्धमा गाउँकार्यपालिका समक्ष सिफारिस गर्ने ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम बजारको अवस्था विश्लेषण गरि वार्षिक रूपमा बुझाउन सहमति भएको रकमका सन्दर्भमा दुवै पक्ष सहमत भई १० प्रतिशत रकम थप गर्न गाउँकार्यपालिकामा सिफारिस गर्न सक्ने ।

९. सम्झौताका शर्तहरू उल्लंघन भएमा सम्झौता तोड्न सकिने:

(१) सार्वजनिक जग्गा उपयोगका लागि भएको सम्झौताका शर्तहरूको पूर्ण पालना गर्नुपर्नेछ । शर्तहरूको पालना नगरिएको खण्डमा तत्काल सम्झौता रद्द गरि यसबाट भएको हानी नोक्सानी समेत दोस्रो पक्षसँग असुल उपर गरिनेछ ।

१०. नियमित अनुगमन र प्रतिवेदन हुने:

(१) सम्झौता बमोजिम दोस्रो पक्षबाट हुने काम कारवाहीका सम्बन्धमा गाउँपालिकाका तर्फबाट नियमित अनुगमन गरिनेछ ।

(२) दोस्रो पक्षले प्रत्येक वर्ष भए गरेका कामहरू, प्राप्त उपलब्धी एवं आई परेका समस्या र समाधानको उपाय सहितको प्रतिवेदन नगरपालिकामा पेश गर्नुपर्नेछ ।